

»Hallja kend, Tánicsics, ez a címe Béli György, huszonöt éves emigrációból mostanában hazatért kiváló írónk új könyvének, melyben Tánicsics Mihály életét és munkásságát írja le. E könyv különös érdekessége, hogy részletesen megbeszéli Tánicsics külföldi utzásait, találkozásait, a negyvenes évek franciaországi és angol forradalmának vezető embereivel, szellemi irányítóival és az akkori munkásmozgalom érdekesebb alakjaival. Az alábbi fejezet Tánicsics Magyarországon eddig ismeretlen párisi élményeit mondja el

Tánicsics mindössze két hétig időzött Párisban és igen kevés adatunk van arra, hogy kikkel érintkezett és főleg hogy mik foglalták le érdeklődését. Negykötetes önéletrajzában, melyet tíz év múlva írt, Párisról mindössze három oldal az emléke. Két hét édeskeves, hogy Tánicsics a francia életet »anulmányozhassa, de éppen elég, hogy felpattanjon előtte egy új világ és erős jobbágyszabadtó szándékai mellé, agrár gyökereibe erős szociális izgalmakat kapjon és maradandó hatásokat, amint otthoni olvasmányainak eszméit itt látta működni az életben. A

A Place de la Concorde már a múlt század negyvenes éveiben is mai szépségében pompázott

fontosat észrevette: Párisban 1846-ot írnak, a polgárjogok teljesedéséért harcolnak és kezd jelentkezni a proletariátus, míg otthon Magyarországon még ma sem írnek 1789-et és a parasztokat a nemesi rend tartja láncon. Magyarországon a munkásosztály jelentéktelen, gyári bér munkás alig is van, az iparos, amint akkor mondják, a »mesterlegény« bizony se nem erő, se nem tényező. A céhekben elnyomott és mestereknek kiszolgáltatott iparoság nem is vesz részt a magyar forradalom előkészítésében, a nagy változásokra készülőkben alaposan elfeledkeztek róla, mintha nem is létezne.

Ami Mihály látott, csak újabb lökést adhatott neki, hogy házája is átmenjen legalább az első társadalmi átalakuláson és rászal a magáról a feudalizmust. Azt is látnia kellett, hogy Párisban nemcsak a franciák ügye kavargó, hanem az eszmék forradalmi nagy üstjében az egész emberiség ügye sutorog.

A francia szabadság mindinkább világszabadsággal kezd összeforrni és Tánicsicsban is megerősödik a kép, mely már élt benne, hogy a magyar szabadság sem lehet más, mint világszabadság. Hiába, hogy Lengyelországban »néhány ember erőfeszítése eredménytelenül kísérette meg egy rothadt népet mocsarából kimenteni az összességet«, Pá-

Tánicsics Mihály

Vízvezeték híján hordókban vitték a fürdővizet a polgárok házába

ris valósággal együtt gyászolja a lengyelekkel forradalmuk összeomlását. Itt húzódnak meg a cár elől a forradalmi orosz arisztokraták, itt él Bakunin, itt tömörülnek titkos szervezetekbe a német munkások és szekcióik résztvesznek a népi felkelésben és a német zászló a francia mellett lobog.

Páris ez atmoszférájába beletartozik a hatalmas Balzac, a már Jupiterként trónolni kezdő Victor Hugo, a férfiruhába bujt George Sand, a fantasztikusan színesen festő Delacroix, a szobrász Rude, aki a napoleoni diadaliv Marseillaise-ét mintázta, vagy Berlioz, aki a Rákóczi-induló útjemeiből írja meg a »Faust elkárhozása«-nak nagyszerű dallamait. De éppen így Páris szívén fekszik hazájából száműzve kora legnagyobb lírikusa, a német-zsidó Heine, akinek minden írott és megírandó művét betiltja a németbirodalmi kormány, akár száz év múlva Hitler Németországa. Ő most önti legmérgeesebben epéjét és vallja kommunista hitét, de ugyanakkor természetes értetődöttséggel veszi fel, már félig mátracé sírján, az utált Guizot-tól negyzezerfrankos életjáradékát, »a nagy alamizsnát, amit a francia nép oszt szét az idegenek közt, akik a forradalomért hazájukban kompromittálják magukat.«

Párisé az a Béranger is, akinek léptenyomon hallhatja Tánicsics dalait, melyekkel úgy teli az utca, mint kezd teli lenni Pesten Petőfi dalaival. De azt nem figyelhetette meg Mihály, hogy Petőfinek ez a Béranger, akinek verseskönyve a híres-nevezetes nagykarolyi installációkor ott hever a fogadóban, a magyar költő szobájának asztalán Rákóczi Ferenc emlékiratai mellett, nem olyan forradalmi dalnok, akinek ő vélte, hanem a nép nyelvében és a nép nevében a polgárság kiszolgálója és az ő keze is benne van a bankár Laffitte-éval abban, hogy köztársaság helyett Lajos Fülöp ül a trónon, mint ahogy az öreg és még most is népszerű Lafayette tábornok, az amerikai szabadságharc köztársasági glóriájával homlokán, szintén feladta volt elveit, hogy a polgárkirályt a francia nép nyakába varrja.

*

A Párisot járó magyaroknak, mágnásoknak, uraknak és odatévedt iparoslegényeknek egy Báthory nevű magyar volt akkori-

1828 óta omnibusz közlekedett a St. Martin-kapu és a Madeleine-templom között a nagy boulevardon. »Fehér hölgy«-nek csúfolták a párisiak

ban a vezetőjük. Tánicsics nála nyomára akadt hajdani tanítványának, az ifjú gróf Teleky Sándornak, aki ezidőtájt már Petőfivel Nagykárolyban barátok. Ennek a párisi kalauznak nagy raktára volt mindenféle holmiból, amiket nála hagytak a Párisban megfordult magyarok, amint divatosra váltottak az otthon viselt holmit, magyar ruhát. Meglehetősen piperkőc világ volt ez idekint, színes nadrágot, másszínű kabátot, ríktó mellényeket, pazar nyakkendőket viseltek a polgárok, mintha így gyakorolnák még mindig annak szabadságát, hogy tilalom nélkül kedyükre ruházódhatnak. Théophile Gautier-ről jegyezték fel, hogy zöld nadrágot, vörös mellényt viselt, amikor romantikus íróbarátjaival botokkal verte ki Victor Hugo »Hernani«-jának bemutatójáról a klasszikusokat. Különség csak a zubbony és a kabát közt volt, a munkás zubbonya és a polgár kabátja közt és ez húzta meg közöttük a valóságos osztályharcos választóvonalat. Báthory Tánicsicsnak felajánlotta ruhatárát, hogy válasszon belőle ingyen, tetszése szerint, de ő, bár úti tapasztalatai úri ruhára serkentették volna, büszkén és

Lajos Fülöp a »polgár király«, a nép áldozatos harcai árán jutott trónra, ahol viszont a tőkés érdekeit szolgálta. Egykorú kép a júliusi forradalom napjaiból. A párisiak a királyi palotát ostromolták

makacsul megmaradt a védegyeleti ruha mellett, blúzának, zubbonyának tekintette a kopott, sűrű atillát.

*

Ha Tánicsics nem kemény koponya és nem józan ész, elvesz ebben a sűrű, gigászi Bakonyban. De konok, paraszt koponyájában ott dolgoztak a magyar jobbágyok kívánságai. Szétnézett jól Párisban, elkáprázott a csodákon, a könyvesboltokban felkutatva a politikai irodalom újdonságait, szölongatta a forradalom történelmi köveit, a Bastille-t, a Concorde-ot, a Faubourg St. Antoine-t, a Place des Grèves-t, szeme végigsétált a Notre Dame csúcsos íves ablakain és káprázatos tornyain, melyeket most keltett új életre Victor Hugo, megtekintette Versailles-t, mely még mindig forró volt az elsőpórt királyság emlékeitől és ámult a zürös, nagy világon, mely végigömlött a városban, a hétköznapi boulevardoktól az ünnepi sétáló Champs-Elysées-ig, a zajgó életben, melynek szíve néha olyanokat dobant, hogy meghallották Európában is. Aztán egyszerű lényének természetével, osztály-ösztönének jó szimatával odahúzódott az egyszerű emberek közé, a Párisban dolgozó magyar iparosok sorába, akikben meggyőződésben, érthetőbben kapta meg Páris szellemét, élő valóságát, mint könyvekben és röpíratokban.

A magyar mesterlegénynek a »Dane-mark« kávéház volt találkozóhelyük, ide járatták lapjaikat. Mihály itt ismerkedett össze honfitársaival, akikhez híre-neve, politikai működése eljutott. Itt is mindjárt munkába fogott. Ugy látta, hogy a Párisban dolgozó magyar munkásokat, ha

fűtik is a hazai eszmék és még inkább a Párisban otthonos ideák, nincs keret, mely működésüket összefogja. Rábeszélésére egyletté alakultak és ezzel megvetették annak a magyar egyesületnek első, régi alapját, mely Párisban máig fennáll, bár igen távol alapítója eszméitől. Akkor emlékezősként Tánicsics nevével kezdték meg a tagok névsorát, ő pedig felajánlotta a munkásoknak kiadásra Lamennais »Paroles d'un croyant«-jának magyar fordítását, melyet Pestről hozott batyujában. Akkor 40 frank tiszteletdíjat fizettek az iparoslegények a fordításért, de nem tudjuk, hogy ki is nyomatták.

Párisi időzéséből mindenesetre igen maradandó ez a cselekedete, ezenkívül egyetlen látogatása és egy szándéka. Látogatása Etienne Cabet-nak szőlt, szándéka pedig Ledru-Rollin felé vezette. Már 47 esztendő, küzdelmekben és viharokban megcsontosodott férfi Tánicsics. Egyfelől benne él a magyar világban, teli politikai és társadalmi változások vágyaival, másfelől külön erkölcsi, vallásos világot épít, új rendre akarja nevelni az emberiséget és álmódzó ő is, aki néha valóságnak veszi az utópiákat, féllábbal a valóságokban, féllábbal az álmokban. Ezért Mihály Párisban az ikariai utazás kommunista íróját, Etienne Cabet-t kereste. Ha fiatal, huszonhat éves ifjú ő is, a párisi vadonban talán az ifjabb nemzedékű Marx nyomait fedezi fel. Tanításait úgy sem vihette volna magával, mert Marx elején van pályájának, de hogy van és létezik, nevének és személyének emlékét magába zárhatta volna éppen a magyar iparoslegények által. A németek vezetője, akivel Marx barátkozik, az a Hermann Ewerbeck, aki Cabet Ikariáját fordította németre. A forradalmi klimában sok minden szál fűzte össze az idegeneket, munkásokat és Marx és társai kiutasítása Franciaországból, már csak Heine miatt is, nem lehetett ismeretlen a magyarok előtt. Így feltehetjük már csak játékosan is, hogy Marx léte nem lett ismeretlen Tánicsics előtt.

SIGS PÁRISBAN

Budapestre vonatkozó újságkiosz

BÖLÖNI GYÖRGY.

Osztályozás		Tárgy:		Hely:		Idő:	
92		Párisi Párisban		Párisi Párisban		1945.	
Személy:		Helyszám:		(Idő)		(Köt. v. füz.)	
				(Hely)		(Oldal)	
Forrás:		Forrás:		Forrás:		Forrás:	
Párisi Párisban		Párisi Párisban		Párisi Párisban		Párisi Párisban	